

УДК 347.174(477):355.292(045)

А.В. Трофименко

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

У роботі автором представлено аналіз національних нормативно-правових актів, що встановлюють права, обов'язки та механізм соціального захисту учасників антитерористичної операції в Україні та членів їх сімей. Встановлено коло осіб, що є учасниками антитерористичної операції, та права, якими вони наділяються в районі проведення АТО. Розглянуто процедуру отримання учасниками АТО статусу учасника бойових дій. З допомогою аналізу низки законів та підзаконних актів України було визначено, надання яких пільг цій категорії осіб передбачено українським законодавством. Визначено недоліки нормативно-правової бази з досліджуваного питання, що потребують подальшого доопрацювання.

Ключові слова: антитерористична операція (АТО), район проведення АТО, учасник АТО, учасник бойових дій, доброволець, інвалід війни.

З початку оголошення 13 квітня 2014 р. антитерористичної операції (АТО) на Сході України одними з найголовніших завдань, що постали перед державою, стали правове визначення статусу та розробка механізмів соціально-правового захисту значної кількості осіб, що беруть безпосередню участь у військових діях проти самопроголошених Донецької та Луганської «народних республік». За період проведення антитерористичної операції відбулося шість хвиль мобілізації, через військкомати на фронт пройшли майже 300 тисяч осіб, добровольців, мобілізованих, а пізніше контрактників.

Проведення антитерористичної операції обумовило оновлення національного законодавства, його доповнення значним переліком нормативно-правових актів різного рівня, що визначають адміністративно-правовий статус цих учасників антитерористичної операції, їх права та обов'язки, регулюють їх соціально-правовий захист та їх сімей, встановлюють процедуру отримання статусу учасника бойових дій, інваліда війни тощо. У той же час, законодавство в цій сфері не відрізняється структурованістю, постійно оновлюється, що створює додаткові перешкоди на шляху його реалізації. Це обумовлює науковий інтерес до детального дослідження національного законодавства з метою визначення правового статусу учасників антитерористичної операції, а також встановлення їх прав та пільг.

Об'єктом даного дослідження є правовий статус учасників антитерористичної операції в Україні, предметом виступає визначення цього правового статусу в українському законодавстві. Метою статті є встановити правовий статус учасників АТО згідно національного законодавства, визначити їх основні права та механізм їх соціального захисту.

Через свою актуальність дослідження правового статусу учасника АТО привертає значну увагу вітчизняних науковців. Цій проблематиці свої роботи присвячують Галуцько В.В., Гаркуша В.В., Дзюба С.О., Сукмановська Л.М. та інші. Питання соціального захисту, прав та пільг учасників АТО стало предметом досліджень Антонова В.О., Бейкуна А.Л., Кондратенка О.О., Щербатюка Я. та інших науковців.

Основним законом, який встановлює, що є антитерористичною операцією та хто є її учасниками є Закон України «Про боротьбу з тероризмом» 2003 року (у редакції 28.07.2016 р.). Стаття 13 цього закону постановляє, що за рішенням керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України чи його заступника «до широкомасштабних, складних антитерористичних операцій у районі їх проведення залучаються та використовуються сили та засоби ... Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Національної гвардії України, Збройних Сил України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону, та органів охорони державного кордону, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Управління державної охорони України» [5].

У районі проведення АТО особи, залучені до операції, наділяються досить широкими правами, вони «мають право:

- застосовувати відповідно до законодавства України зброю і спеціальні засоби;
- затримувати і доставляти в органи внутрішніх справ осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення чи інші дії, що перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до антитерористичної операції, або дії, пов'язані з несанкціонованою спробою проникнення в район проведення антитерористичної операції і перешкоджання її проведенню;
- перевіряти у громадян і посадових осіб документи, що посвідчують особу, а в разі відсутності документів – затримувати їх для встановлення особи;
- здійснювати в районі проведення антитерористичної операції особистий догляд громадян, огляд речей, що при них знаходяться, транспортних засобів та речей, які ними перевозяться;
- тимчасово обмежувати або забороняти рух транспортних засобів і пішоходів на вулицях та дорогах, не допускати транспортні засоби, у тому числі транспортні засоби дипломатичних представництв і консульських установ, та громадян на окремі ділянки місцевості та об'єкти, виводити громадян з окремих ділянок місцевості та об'єктів, відбуксировувати транспортні засоби;
- входити (проникати) в жилі та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать громадянам, під час припинення терористичного акту та при переслідуванні осіб, які підозрюються у вчиненні такого акту, на територію та в приміщення підприємств, установ і організацій, перевіряти транспортні засоби, якщо зволікання може створити реальну загрозу життю чи здоров'ю людей;

- використовувати із службовою метою засоби зв'язку і транспортні засоби, у тому числі спеціальні, що належать громадянам (за їх згодою), підприємствам, установам та організаціям, за винятком транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав та міжнародних організацій, для запобігання терористичному акту, переслідування та затримання осіб, що підозрюються у вчиненні

терористичного акту, або для доставки осіб, які потребують термінової медичної допомоги, до лікувальних закладів, а також для проїзду до місця злочину» (стаття 15) [5].

Законодавство також встановлює фінансову винагороду учасників АТО, яка складається з посадового окладу (за військовим званням), щомісячних додаткових видів грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія) та одноразових додаткових видів грошового забезпечення. Так, за безпосередню участь в АТО військовослужбовцям виплачується винагорода у розмірі 100 відсотків від місячного грошового забезпечення, але не менше трьох тисяч гривень на місяць, а за безпосередню участь в бойових діях (безпосереднє зіткнення з противником) виплачується додаткова винагорода у розмірі однієї тисячі гривень за кожну добу такої участі. Особам, які знаходяться на лікуванні, продовжують виплачувати грошове забезпечення, крім надбавок, що виплачуються за участь у заходах АТО. Грошове забезпечення також зберігається за військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, і виплачується щомісячно їх сім'ям [3].

Після доповнення національного законодавства таким новим поняттям, як учасник АТО, перед державою постало питання визначення його адміністративно-правового статусу, розробка нових нормативно-правових актів чи змін до існуючих, які б встановили механізм його соціально-правового захисту. Значним кроком у цьому напрямку стало внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», що набули чинності 22 травня 2014 р.

Основним моментом цих змін стало прирахування учасника АТО до учасника бойових дій. Так, зазначений закон було доповнено пунктом 19 статті 6, який прираховував до учасників бойових дій «військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) та працівники Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовці військових прокуратур, особи рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, поліцейські, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці, працівники Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення» [14].

Слід також звернути увагу, що до учасників бойових дій указаними змінами було прираховано і добровольців, що перебували безпосередньо в районах АТО у період її проведення, хоча за умови, що в подальшому їх добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів (стаття 20 пункту 6) [14].

Свій правовий статус після набуття чинності змін до закону отримали і учасники АТО, що стали інвалідами під час безпосередньої участі в ній. Таких осіб пункт 11 статті 7 зазначеного закону прираховував до інвалідів війни. Також до інвалідів війни було прираховано осіб у складі добровольчих формувань, «які стали інвалідами внаслідок

поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції», а також «працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися до забезпечення проведення антитерористичної операції та стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції безпосередньо в районах та у період її проведення» [14].

Наділення учасників АТО зазначеним статусом передбачає розповсюдження на них всіх відповідних прав та пільг. Проте, варто підкреслити, що надання цього статусу учасника бойових дій чи інваліда війни не є автоматичним і передбачає певну процедуру. Така процедура була визначена в Постанові Кабінету Міністрів України № 413 від 20 серпня 2014 р., що затвердила «Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення».

У цілому, ця Постанова чітко прописує весь механізм отримання зазначеного статусу. Перш за все, у ній визначено структури, відповідальні за надання статусу учасника бойових дій, ними стали «комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, утворені в Міноборони, МВС, Національній поліції, Національній гвардії, СБУ, Службі зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Генеральній прокуратурі України, Управлінні державної охорони, Адміністрації Держспецзв'язку, ДСНС, ДПтС» [10].

Першим кроком для отримання учасниками АТО статусу учасника бойових дій є надання командиром (начальником) їх військових частин (органів, підрозділів) або іншим керівником установ чи закладів в районах її проведення переліку документів на розгляд відповідній відомчій комісії. Ці документи мають бути надані у місячний строк після завершення виконання завдань АТО, і повинні включати:

1. оригінал довідки про безпосередню участь особи в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення і захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України;
2. витяги із наказів по стройовій частині про вибуття (прибуття) до військової частини після виконання завдань антитерористичної операції;
3. витяги із наказів по стройовій частині першого заступника керівника Антитерористичного центру (командира сектору) про прибуття для виконання завдань антитерористичної операції та вибуття до місця постійної дислокації;
4. копії посвідчень про відрядження, якщо такі є;
5. копії документів про поранення, якщо є;
6. інформація про осіб, яким надається статус учасника бойових дій;
7. згода на збирання та обробку персональних даних (відповідно до вимог статті 6 Закону України «Про захист персональних даних»);
8. копія першої сторінки паспорта громадянина України (щоб уникнути помилкового написання прізвища, ім'я та по батькові).

Усі копії документів повинні бути завірені підписом командира (начальника) військової частини (органу, підрозділу, установи, закладу) та скріплені гербовою печаткою [4].

У разі якщо командир чи начальник військової частини з тих чи інших причин не подає зазначені документи, учасник АТО може самостійно їх подати на розгляд відомчої комісії [3].

Комісія вивчає документи, у разі потреби заслуховує пояснення осіб, стосовно яких вони подані, свідків та у місячний строк з дня надходження документів приймає

рішення щодо надання статусу учасника бойових дій. За відсутності підстав для надання такого статусу комісія повертає документи до військових частин (органів, підрозділів), установ, закладів з метою подальшого доопрацювання. Якщо рішення є позитивним, комісія інформує у місячний строк Державну службу у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції про осіб, яким надано статус учасника бойових дій, за формою згідно з додатком 3 Постанови Кабінету Міністрів України № 413 від 20 серпня 2014 р. [10].

У разі виникнення спірних питань, що потребують міжвідомчого врегулювання, рішення про надання статусу учасника бойових дій приймається міжвідомчою комісією (Наказ Міністерства соціальної політики № 867 від 10 листопада 2014 р. «Про затвердження Положення про міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій») [9].

Ця міжвідомча комісія розглядає документи, надіслані відомчою комісією, та у місячний строк з дня надходження документів (уточненої інформації) приймає рішення щодо надання статусу учасника бойових дій та передає його до департаменту кадрової політики відповідної структури [10]. Після чого цей департамент та органи соціального захисту населення за місцем реєстрації організують видачу посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків і листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості [3].

У разі відмови в наданні статусу учасника бойових дій питання про надання особі зазначеного статусу може повторно виноситися на розгляд міжвідомчої комісії за рішенням Міністра соціальної політики. Також рішення комісії може бути оскаржено в судовому порядку. У разі ж виникнення спорів, пов'язаних з місцем проведення АТО (оскільки інформація щодо чіткого визначення території проведення АТО є закритою), можна зробити запит до Служби безпеки України або через суд, якщо такий спір розглядається у суді.

Щодо добровольців, які взяли участь в АТО, то враховуючи, що на даний час практично всі добровольчі батальйони входять до складу національних військових формувань різного підпорядкування, згідно законодавства процедура отримання посвідчення учасника бойових дій для добровольців є такою ж і передбачає надання тих самих документів, як і для інших військовослужбовців.

Тільки після присвоєння статусу учасника бойових дій учаснику АТО, він наділяється відповідними правами та пільгами. Ці права та пільги визначені низкою нормативно-правових актів, як законодавчих, так і підзаконних. Найбільш повний перелік таких пільг містить Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», зокрема до них відносяться:

- безплатне одержання ліків за рецептами лікарів, першочергове безплатне зубопротезування, безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування;

- 75-процентна знижка плати за користування житлом в межах норм, передбачених чинним законодавством;

- 75-процентна знижка плати за користування комунальними послугами в межах середніх норм споживання, а також 75-процентна знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню;

- безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів;

- щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів, першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

- виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи, використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час, а також одержання додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком 14 календарних днів на рік, а також переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства;

- першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом;

- одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва;

- надання права на позаконкурсний вступ до вищих навчальних закладів та переважне право на вступ до професійно-технічних навчальних закладів і на курси для одержання відповідних професій на території інших держав;

- учасникам бойових дій, та їхнім дітям держава забезпечує державну цільову підтримку для здобуття професійно-технічної та вищої освіти у державних та комунальних навчальних закладах (ця підтримка надається у вигляді повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти, соціальної стипендії, безоплатного забезпечення підручниками, безоплатного доступу до мережі Інтернет, систем баз даних у державних та комунальних навчальних закладах, безоплатного проживання в гуртожитку, інших заходів, затверджених Кабінетом Міністрів України);

- учасникам бойових дій пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються в розмірі 25 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність (стаття 12);

- передбачено щорічну виплату разової грошової допомоги до 5 травня, якщо сума разової грошової допомоги залишилася не одержаною у зв'язку із смертю, вона виплачується батькам, чоловіку (дружині), дітям особи, якій передбачена виплата разової грошової допомоги, або родичам, що проживали разом з нею (стаття 17) [14].

Проте, цей перелік прав та пільг учасників бойових дій, що тепер розповсюджуються і на учасників АТО, у тому числі добровольців, не є повним. Його доповнюють наступні нормативно-правові акти України:

- Закон України «Про військовий обов'язок та військову службу» 1992 р. (у редакції 3 березня 2016 р.) гарантує збереження місця роботи, посади, середнього заробітку на підприємстві, в установі, організації, незалежно від підпорядкування та форм власності з одночасним отриманням грошового забезпечення військовослужбовця [6];

- Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» 1991 р. (у редакції 28 липня 2016 р.) визначає, що час перебування громадян України на військовій службі зараховується до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби (стаття 8-1) [13];

- Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» 2003 р. (у редакції 12 травня 2016 р.) передбачає, що військовослужбовці, особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які брали участь у бойових діях... мають право на призначення дострокової пенсії за віком після досягнення чоловіками 55 років, жінками – 50 років та за наявності страхового стажу не менше 25 років для чоловіків і не менше 20 років для жінок (розділ 15, п. 3) [8];

- Закон України «Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни» 2004 р. встановлює починаючи з 1 травня 2004 р. щомісячну виплату цільової грошової допомоги на прожиття учасникам бойових дій у розмірі 40 гривень, інвалідам війни I групи – 70 гривень, інвалідам війни II та III груп – 50 гривень [12];

- Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» 1992 р. (у редакції 06 травня 2016 р.) призначає виплату пенсій членам сімей військовослужбовців, осіб, звільнених з військової служби, які загинули або померли внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних при захисті Батьківщини, у розмірі 70 відсотків грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого годувальника на одного непрацездатного члена сім'ї, якщо на утриманні загиблого перебували двоє і більше членів сім'ї, пенсія призначається у розмірі 90 відсотків (стаття 36) [11];

- Постанова Кабінету міністрів України № 656 від 28 липня 2010 р. «Про встановлення щомісячної державної адресної допомоги до пенсії інвалідам війни та учасникам бойових дій» встановлює, що з 1 січня 2012 р. інвалідам війни та учасникам бойових дій, у яких щомісячний розмір пенсійних виплат не досягає в інвалідів війни I групи – 285 відсотків прожиткового мінімуму, II групи – 255, III групи – 225, учасників бойових дій – 165 відсотків, виплачується щомісячна державна адресна допомога до пенсії у сумі, що не вистачає до зазначених розмірів [7];

- Постанова Кабінету міністрів України № 518 від 01 жовтня 2014 р. «Деякі питання протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в антитерористичній операції та/або забезпеченні її проведення і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок» передбачає безоплатне забезпечення військовослужбовців, які внаслідок захворювання, поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції та/або забезпечення її проведення втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок, протезуванням та/або ортезуванням виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, у вигляді надання їм грошової допомоги шляхом безготівкового перерахування коштів закордонним підприємствам, в яких буде здійснюватися протезування (ортезування), а також на рахунок учасника антитерористичної операції для оплати вартості проїзду, проживання та харчування його та супроводжуючої особи (у разі потреби) за кордоном [1].

Проте, не дивлячись на значну кількість існуючих нормативно-правових актів, сучасні дослідники вказують на те, що ними врегульовано не всі питання, що стосуються соціального захисту учасників АТО, серед яких: відсутність Концепції медичної, соціально-психологічної реабілітації та професійної адаптації учасників АТО, відсутність загальнодержавної програми, спрямованої на соціальний захист учасників АТО, відсутність механізму соціально-психологічної реабілітації учасників АТО і членів їх сімей та його правового регулювання, відсутність єдиного механізму обліку учасників АТО та пов'язаних із ним проблем тощо [2].

Таким чином, за період проведення антитерористичної операції в Україні національне законодавство було досить оперативне та комплексно адаптовано до нових потреб суспільно-політичної ситуації, серед яких і визначення правового статусу учасників антитерористичної операції. Широка нормативно-правова база з досліджуваного питання встановила організаційно-інституційну систему забезпечення соціально-правового захисту цієї категорії осіб, надавши військовослужбовцям, що брали безпосередню участь в проведенні АТО, у тому числі у складі добровольчих формувань, статус учасника бойових дій. Надання цього статусу передбачає наділення

учасників АТО широким колом прав та пільг, встановлених низкою існуючих на новоприйнятих законів та підзаконних актів. У свою чергу, національне законодавство з розглянутого питання не врегульовує всіх питань соціального захисту учасників АТО та членів їх сімей і потребує подальшого доопрацювання та більш оперативного реагування на проблеми та перешкоди на шляху реалізації встановлених законодавчих норм.

Список використаної літератури

1. Деякі питання протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в антитерористичній операції та/або забезпеченні її проведення і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/518-2014-%D0%BF>.

2. Кондратенко О. О. Загальні засади нормативно-правового забезпечення державного управління у сфері соціального захисту учасників антитерористичної операції та членів їх сімей / О. О. Кондратенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/2015_4_17_ukr.pdf.

3. Пільги, гарантії та права учасників АТО: Методичні рекомендації [Електронний ресурс]. — Київ : БО БФ «КОЛО», ГО «Юридична сотня». — 2015. — 60 с. — Режим доступу : http://uba.ua/documents/doc/08_05_2015_metodichni_rekomendatsii_ato.pdf.

4. Права та пільги для учасників АТО // Урядовий кур'єр [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/prava-ta-pilgi-dlya-uchasnikiv-ato>.

5. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 року <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/638-15/page>.

6. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.

7. Про встановлення щомісячної державної адресної допомоги до пенсії інвалідам війни та учасникам бойових дій : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 липня 2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/656-2010-%D0%BF>.

8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/page>.

9. Про затвердження Положення про міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій : Наказ Міністерства соціальної політики України № 867 від 10 листопада 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1494-14/paran12#n12>.

10. Про затвердження Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-%D0%BF?test=XX7MfyrCSgky4clIZiUBOАуXH14nQs80msh8Ie6>.

11. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 9 квітня 1992 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>.

12. Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни : Закон України від 16 березня 2004 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1603-15>.

13. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>.

14. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22 жовтня 1993 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>.

A. Trofimenko

DETERMINING THE LEGAL STATUS OF ANTI-TERRORIST OPERATION PARTICIPANTS UNDER UKRAINIAN LEGISLATION

The author analyzes active Ukrainian regulative acts, which determine the rights, duties and social protection of the anti-terrorist operation participants in order to define their legal status. The article sets forth a number of subjects that shall be treated as the anti-terrorist operation participants in Ukraine, their rights in the ATO region and financial support and money reward they shall obtain under the active legislation. The author argues that amendments to national legislation and inclusion of a new concept of an “anti-terrorist operation participant” pose a challenge for the leaders, as it requires determining participants’ administrative and legal status. This has preconditioned the amendments to the Law of Ukraine “On the Status of War Veterans, and Guarantees of Their Social Protection” which treats an anti-terrorist operation participant as a war veteran.

The article particularly highlights the procedure, which shall be followed by anti-terrorist operation participants in order to gain the war veteran status as well as the documents that shall be submitted to the commission. After gaining the war veteran status the participant is granted certain rights and benefits. These right and benefits are set forth in a number of regulative acts both statutory and substatutory. These benefits are fully described in the Law of Ukraine “On the Status of War Veterans, and Guarantees of Their Social Protection”. Also the author analyzes other rights and benefits granted to war veterans by the following Laws of Ukraine: “On Social and Legal Protection of Military Servicemen and Their Family Members”, “On Military Duty and Military Service”, “On Mandatory State Pension Insurance”, “On pension provision to persons discharged from the military service and certain other persons”, “On Improvement of Material State of War Invalids and War Veterans” and Resolution of the Cabinet of Ministers.

The author argues that national legislation still has to be improved despite the existing regulative acts which determine the legal status of an anti-terrorist operation participant. The legislation doesn’t embrace such important issues concerning the provision of social protection to the anti-terrorist operation participants as medical, social and psychological rehabilitation and occupational adaptation; the elaboration of state program aimed at providing social protection to anti-terrorist operation participants; mechanism for psychological and social rehabilitation of anti-terrorist operation participants and their families and its legal regulation; the elaboration of a comprehensive mechanism for recording the participants etc

The author concludes that during the time of ATO the national legislation was adapted to new challenges set by social and political situation fast and comprehensively enough. These challenges include the definition of the legal status of an anti-terrorist operation participant. However, Ukrainian regulatory framework requires further improvements and adjustments that immediately respond to the challenges and obstacles arising while implementing legislative regulations.

Key words: anti-terrorist operation (ATO), ATO area, ATO participant, war veteran, volunteer, disabled war veteran.